

НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

Гудзенко Д., здобувач вищого ступеня освіти «бакалавр»

*Науковий керівник: Добровольська Р.О., доктор філософії, старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*

Постановка проблеми. Сучасний процес національного розвитку в Україні характеризується пильною увагою до загальнолюдських цінностей. Проте йдеться не про зведення національного до універсального, а про набуття етносом значення національної іпостасі людства. Головною вимогою, базовим принципом відродження національної музичної школи є реалізація у вихованні й навчанні ідеї усвідомлення та розвитку позитивних традицій національних культур українців та інших етносів, що проживають в Україні. У сучасній Україні формуються умови для розбудови національної системи музичної освіти та виховання. Національна школа повинна створювати естетичну й етичну атмосферу виховання і навчання, наближаючи її до живих традицій етнопедагогіки, прогресивного сучасного світового досвіду в площині парадигми гуманізації освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Джерелами розвитку сучасної української музичної педагогіки є вивчення досягнень національної школи минулого, які були зумовлені певними історичними чинниками відновлення української державності: у вигляді Козацько-Гетьманської держави у XVII – першій половині XVIII ст., Української Народної Республіки 1917–1920 рр., суверенної незалежної України наприкінці XX ст. Важливим джерелом подальшого поступу української музичної педагогіки є засвоєння творчого доробку німецької, французької, італійської, російської й інших національних музичних шкіл. Новими ідеями українська музично-педагогічна думка

збагачується через впровадження в практику інноваційних теорій і методичних систем, які розробили вчені на зламі XX та XXI ст., що стосуються проблем розвитку музичного мислення (Н. Мозгальова, Г. Падалка, О. Бурська), інтеграції мистецтв у навчання музики (О. Щолокова), формування творчого потенціалу особистості (С. Олійник, В. Шульгіна) та ін. Вивчення й узагальнення педагогічного досвіду сучасних педагогів новаторів (О. Овчарук, В. Подвала, І. Рябов, М. Степаненко, Н. Толпиго) також стає джерелом розвитку музично-педагогічних знань.

Виклад основного матеріалу. Українська ментальність упродовж віків формувалася на гуманістичних засадах. Відродження і розвиток національної системи освіти та виховання має відбуватися на основі української світоглядно-філософської ментальності, якій притаманні риси емоційно-почуттєвої спрямованості світу людини, особистісний підхід до тлумачення реальності, “злитність” людини з природою (Г. Сковорода).

Українська музична педагогіка як цілісна система ґрунтується на фундаментальних принципах національної освіти й виховання: народність, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, демократизм, етнізація, історизм. Саме гуманізація школи, зокрема й музичної, передбачає зміцнення органічного зв’язку навчання в ній з витоками національної музичної культури, європейськими та світовими традиціями, досягненнями вітчизняного й світового мистецтва [3]. Предметом музичної педагогіки є музично-виховна та навчальна діяльність, яку здійснюють у закладах музичної освіти фахівці в цій галузі. Під терміном «національна музична школа» в його педагогічному аспекті розуміється система національної музичної освіти як сукупності закладів для навчання музики. В українській музичній школі утверджується національний ідеал, що ґрунтується на пріоритеті формування творчої особистості як основної суспільно-естетичної цінності та рушійної сили в розвитку національної музичної культури [3].

Музична педагогіка як складова загальної педагогіки має свій понятійний апарат, який спирається на теоретичні засади педагогічної науки

та містить категорії: музичне виховання, навчання музики й музична освіта. При формулюванні поняття «музичне виховання» як цілеспрямованого й організованого процесу розвитку музичної культури особистості, впливу на її формування засобами музичного мистецтва необхідно розглядати музичне виховання в широкому соціальному, загально-педагогічному та вузькому технологічному аспектах [1]. Музичне виховання в соціальному значенні складається з формування культури особистості під впливом навколишнього середовища, соціальних умов, суспільного ладу. Навколишнє музичне інформаційне середовище може впливати на формування естетичних смаків молодого покоління як позитивно, так і негативно. Тому національна державна політика в галузі засобів масової інформації повинна відповідати вимогам гуманізації та гуманітаризації освіти, перешкоджати антисоціальному музичному впливу на молодь низькоякісного псевдомистецтва.

Цілеспрямований вплив колективу освітнього закладу на формування музичної культури особистості, який базується на педагогічній теорії та прогресивному досвіді, розглядається як загально-педагогічне виховання на відміну від спеціально організованого, технологічно спрямованого спілкування вихователя з вихованцем, наслідком якого є формування окремих якостей і музичного досвіду учня. На кожному етапі свого розвитку українське музичне виховання вбирало здобутки світової і національної культури, народні традиції, що стверджують красу, гармонію, шляхетність. У формулюванні змісту музичної освіти сучасна педагогіка спирається на поняття «едукація» як триєдиний процес засвоєння музичних знань, умінь і навичок, естетичного розвитку та художнього виховання особистості [2].

Зміст музичної освіти охоплює систему культурологічних і спеціальних музично-історичних знань, способи діяльності, інтелектуальні й практичні вміння сприйняття, виконання та створення музики, досвід музично-творчої діяльності й емоційно-ціннісного ставлення до музичного мистецтва на феноменологічному рівні. Музична освіта розглядається як процес і результат

засвоєння учнями системи музичних знань, умінь і навичок, формування на їхній основі естетичного світогляду, гуманістичних якостей особистості, розвиток музичних здібностей і творчого потенціалу. Основним шляхом здобуття музичної освіти є навчання як процес едукції особистості в єдності освітньої, мотиваційної, виховної та розвивальної функцій. У процесі навчання музики учень засвоює різні способи діяльності: від репродуктивної (за зразком) до перетворювальної та творчої. Традиційна інформативна функція в роботі педагога-музиканта поступово замінюється діяльнісним компонентом [4].

Висновки. Філософія, естетика, соціологія як методологічна основа музично-педагогічних досліджень розкриває природу педагогічних явищ, сприяє доведенню вірогідності результатів експериментальної роботи. Використання музикознавчих знань є джерелом виявлення природи і властивостей музики як виду мистецької діяльності з притаманними їй особливостями творчого світосприйняття. Отже, взаємозв'язок художньо-естетичного та наукового компонентів є найважливішою умовою ефективного розвитку музичної педагогіки як науки. Інтеграція музичної педагогіки й інших наук збагачує її використанням спільних концепцій, теорій, методів і результатів досліджень. Сучасна українська музична педагогіка перебуває на шляху виявлення об'єктивних закономірностей виховання та навчання музики, вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо формування музично розвиненої культуротворчої особистості ХХІ ст.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості. К.: Либідь, 2003.
2. Бондар В.І., Руденко Ю.Д. Українська педагогіка // Освіта. 1998. 25 лютого 4 березня.
3. Москалець В.П. Психологічне обґрунтування української національної школи. Львів: Світ, 1994.
4. Олексюк О.М. Музично-педагогічний процес у вищій школі : посібник. К.: Знання України, 2009.